

Wolfgang Steiner, Goldglanz und Silberpracht. Hinterglasmalerei aus Vier Jahrhunderten. *Wolfgang Steiner und Deutscher Kunstverlag, Berlin – München 2015, 265 s.–*

Reprezentativní monografie, která se zaměřuje na technologické aspekty podmalby na skle, je dílem badatele a jednoho z nejznámějších současných sběratelů obrazů na skle, profesora Wolfganga Steinera. Ve svých předchozích pracích se W. Steiner mimo jiné zabýval vztahem podmaleb a jejich grafických předloh, vývojem žánrů a témat či regionálními variantami malby na skle (např. *Hinterglas und Kupferstich. Reverse Painting on Glass* z roku 2004, *Verborgene Schätze. Tiroler Hinterglasmalerei 1550–1850* z roku 2009, ... *eine andere Art von Malerey. Hinterglasgemälde und ihre Vorlagen 1550–1850* z roku 2012, *Landschaft in der Hinterglasmalerei des 18. Jahrhunderts* z roku 2013).

Ve svém nejnovějším díle se Steiner soustředil na podmalby utvářené či doplňované kovovými fóliemi a sklářskými technikami zdobení skla, a to v průběhu vývoje od antiky do počátku 20. století. Hlavní pozornost úvodního historického oddílu věnovali její autoři (W. Steiner a Julia Quandt) vrcholnému údobí rozkvětu techniky podmalby od 16. do 19. století. Zvláštní pasáž se přitom zabývá lidovým výtvarným projevem (*Gold und Silber in der Volkskunst*). Kapitola *Goldradierung, Amalierung und Eglomisé. Techniken hinter Glas* restaurátorky Simone Bretz je věnována aplikaci zlatých, stříbrných nebo cínových fólií na desku skla, jejich dalšímu opracování (zvláště rytím) a kombinování s podmalbou lazurovými, poloprůsvitnými a krycími barvami či laky. V rámci tohoto přehledu jsou stručně

zmíněny rovněž další techniky zušlechťování skla (brus, matování a pokládání zrcadlového pozadí).

Stěžejní část monografie představuje obrazová příloha. Podobně jako většina prací autora je tento oddíl založen na sbírce Wolfganga a Gisely Steinerových, z níž je publikováno zhruba 120 artefaktů. Zveřejněny jsou především podmalby v podobě obrazů (s několika výjimkami podmaleb na dutém skle a šuplicích miniaturních kabinetů). Pro českého čtenáře jsou obzvláště přínosné doklady řemeslné a lidové produkce českých zemí (mj. pražsko-vídeňská a česko-francská malířská škola, ukázky z kunštátské dílny Daniela a Ignáce Preisslerových, lidové podmalby na skle z jihočesko-rakouského pohraničí, šumavské Kvildy či severních Čech).

Každý z exemplářů doplňuje popis artefaktu, určení příslušných technik výroby, druhu použitých barev, ale také informace o předlohách, tématech a jejich kompozicích, malířích či funkčním uplatnění artefaktů. (Pro autora je obzvláště příznačná konfrontace podmaleb na skle se šablonami a grafickými tisky, které posloužily jako předlohy pro výrobu).

Publikace *Goldglanz und Silberpracht* je velmi cenná především z terminologického hlediska. V českém prostředí může dokonce pomoci při eliminaci jistých nesrovnalostí v odborné terminologii. V našem etnografickém/etnologickém názvosloví se například již po celá desetiletí poněkud nepřesně používá výraz *eglo-misé* pro rytiny do stříbrné a zlaté fólie

obvykle doplňované kontrastním černým pozadím. Z práce W. Steinera jasně vyplývá, že přes vizuální příbuznost je v tomto případě na místě termín rytina do fólie, zatímco pojem eglomisé přísluší odlišné technice. Označuje podmalby, na nichž je malba barvami a laky (nejčastěji lazurovými, u kontur však též krycími) celoplošně

nebo lokálně podložena kovovou fólií dodávající malbě specifický lesk.

Jako celek monografie vyniká názorností rovněž při rozlišování dalších technik spojených s malířstvím na skle a představuje tak cenný přírůstek v bibliografii podmalby na skle.

Luboš Kafka (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Pavel Zavadil (ed.), Čeští jezuité objevují svět. Dopisy a zprávy o plavbách, cestách a živobytí z Ameriky, Filipín a Marián (1657–1741). Argo, Praha 2015, 831 s. + obrazová příloha.-

Publikace představuje rozsáhlý výbor z korespondence českých jezuitů z let 1657–1741, kterou zaslali ze svých zámořských cest a nových působišť svým představeným v Evropě. Příslušné texty dopisů českých misionářů z latinských originálů vybral a do češtiny přeložil, k vydání připravil a úvodní studii napsal Pavel Zavadil, poznámky jsou společným dílem Pavla Zavadila a Simony Binkové, která se též zhostila závěrečného doslovu.

Samotné listy zahrnují popisy cest po evropských zemích jako je Itálie a Španělsko, výjimečně i Portugalsko, ale především znamenají rozsáhlý exkurz do dějin „české“ přítomnosti v zámořských misiích ve španělské a portugalské Americe 17. a 18. století, v tzv. Západních Indiích, tedy v Karibské oblasti, Mexiku, Střední a Jižní Americe či na Filipínských a Mariánských ostrovech, někdejším španělském Tichomoří.

Tato korespondence vydává nejen svědectví o statečnosti, pevné víře a důvěře v Boha svých pisatelů, nýbrž i barvitě a emotivní popisy nového světa, do něhož

jezuité vstoupili mnohdy jako vůbec první obyvatelé českých zemí. Především je plná skvělých cestopisných črt, popisů dobrodružných událostí, informací o sžívání se nových přistěhovalců s domorodými obyvateli, jakož i třeba unikátních zpráv o tom, jak v tehdejší době fungovala lodní doprava a co všechno obnášela taková transoceánská plavba trvající týdny až měsíce ke vzdáleným břehům Ameriky či Filipín. Stranou pozornosti českých jezuitů nejsou ani popisy jihoamerických velehor, amazonského pralesa, ale i místní fauny a flóry, klimatu či domorodého obyvatelstva a tamních událostí. V jejich zprávách najdeme rovněž četná pozorování evropské reality, například náboženských oslav, soudů, poprav a jiných událostí každodenního městského života v katolické části Evropy.

Svým tematickým zaměřením, ale i obsahovou pestrostí a pečlivostí přístupu ke zpracovávanému archivnímu materiálu se jedná o ojedinělý publikační počín, který si jistě najde řadu čtenářů.

Markéta Holubová (EÚ AV ČR, v. v. i.)